

Kas igavesti elav ei väärigi ausammast?

Kultuurileht „Sirp“ avaldas 18. detsembril Oskar Kruusi artikli „Mida oleks vaja eesti keele heaks teha?“ Sellest selgub, et teha on väga palju, sest meie emakeelt risustatakse, isegi kõrgharidusega inimesed ei tunne eesti keele reegleid, kooliõpetajad tegelevad keeleõpetamise asemel tühja-tähjaga jne. Sellest artiklist selgub ka, mida ei tohi teha. ja meie suureks hämmastuseks selgub ka, et ei tohi rajada Kadrinasse... emakeele ausammast!? O. Kruus leiab samas oma mõttele ka kinnituse: lapsepeades võib kinnistuda kurb mõte, et „e e s t i k e e l o n s u r n u d“ (minu sõrendus — E. M.), sest ainult surnutele püstitatakse sambaid.“

Et jõuda sellisele järeldusele, peab olema üksjagu fantaasiat või lihtsalt jommi, sest ütlejaks on ikkagi tuntud kirjandusteadlane ja kirjanik. Auväärse kirjamehetõrjuv hoiak rajatava emakeele samba suhtes läheb nimetatud artiklis üle rünnakuks Rein Siku isiku vastu, keda Kruus nimetab „edevaks“. Ka tuletab Kruus meelde, et R. Sikule on juba mõnel korral püütud selgeks teha tema ettevõtmise mõttetust ning ta lisab: „Edevatele isikutele on aga üpris raske arukust süstida.“ Ka väidab Kruus, et „emakeele sammast ei anna midagi kasuliku eesti keelele.“ Sellise utilitaarse väitega oleks nagu kõik paika pandud — kui pole otsest kasu, pole seda sammast ka vaja! Ja siis tulebki selle artikli „nael“: kui emakeele sammast on juba metalli valatud, siis võiks selle ümber nimetada...vadja keele sambaks. Seda põhjusel, et vadja keel (nagu liivi keelgi) on praktiliselt juba surnud. Sellise iselaadse loogikaga, s. t. sammast ainult surnutele — püüab Kruus asjade seisust parandada“.

Arvan, et põhjusi, miks selline artikkel teoks sai, on mitu. Esiteks, hoogsalt alanud samba rajamise eeltööd (rahakorjandus) ei läinud sama eduga edasi täade tegeliku teostamise ajal. Kogu venimise üheks põhjuseks on kindlasti majandusliku olukorra järsk halvenemine Eestis. Tohtu inflatsioon ei nullinud mitte üksnes pensionäride nn. kirsturaha, vaid pani seisma ka kõik suurt raha nõudvad projektid.

Kruus kirjutas oma artiklis, kuidas Rein Sikk Tallinnas Raevoja platsil **hullutas** kooliõpilasi koguma raha emakeele samba heaks.

Rein Siku algatatud kena ja eesmärki tabav kampaania on jäänud praeguseks kahjuks meie vaesuse ja peataoleku kammit-saiste toppama. Võimalik, et algataja isegi on sellest kõigest väsinud. Kuid kes saab sellise tähtsusega ning juba laia tunnustust pälvinud üritus liiva joosta? kas siis meie kaunis emakeel ei väärigi ausammast?

Ent selleks, et asja lõpuni viia, oleks vaja senistel ja uutel huvilistel kokku tulla, tööde senine käik üle vaadata ja leida väljapääs kujunenud olukorrast. Ilmselt on siin vaja nii maavalit-suse kui ka Kultuurkapitali abi, rääkimata juba valdadest ja firmadest.

Enn Mälgand